

קונטרס

טיב השיחות

להתחזק בגודל מעלת הימים הקדושים

להתרומם בשגב שבתות הנעלים

ולחוש בנועם זיו ארבע פרשיות

פרשת שקלים

בתוספת סיפורי מעשיות

עם לקחי מוסר בעבודת ה'

לימים אלו

אשר הנני השי"ת

גמליאל הכהן רבינוביץ (ראפפורט)

בן אאמו"ר רבי לוי זצ"ל

©

**כל הזכויות שמורות
להמחבר**

**בכל עניני הספר
אפשר לפנות למשפחת רבינוביץ**

חזון איש 26 בית שמש

**טל: 02-9910-636
פקס: 02-9998-201**

נדפס בארץ ישראל

PRINTED IN E. ISRAEL

פרשת שקלים

טיב הבנינים

ונשלמה שקלים שפתינו

בשבת קודש לפני ראש חודש אדר מוסיפין לקרות פרשת שקלים כמובא בשו"ע (תרפה, א): ר"ח אדר סמוך לניסן, קורין פרשת שקלים שהוא כי תשא עד ועשית כיוור נחושת, ועיי' במשנ"ב (ס"ב) שהביא הטעם מגמ', וז"ל: קורין פרשת שקלים דאמר קרא (במדבר כח, יד) זאת עולת חודש בחדשו לחדשי השנה, והאי 'לחדשי' יתירא הוא, אלא אמרה תורה יש לך חודש שאתה צריך לחדשו בהבאת עולות תמידין ומוספין מתרומה חדשה - וזהו ניסן, דגמרינן בגמרא (ר"ה ז, א) בגזירה שווה שחודש זה הוא חודש ניסן, וכיון דבניסן בעי לאקרובי מתרומה חדשה, לכך מקדמינן ומשמיעין על השקלים באדר הסמוך לו שיביאו שקליהם בר"ח ניסן, ואנו משלמין פרים שפתינו בקריאת הפרשה של כי תשא דכתיב בה ענין השקלים, עכ"ל. נמצא דטעם הקריאה משום "ונשלמה פרים שפתינו", ויהיה נחשב כאילו הבאנו השקלים להקריב בהם קרבנות ציבור.

ובשו"ע (תרצד, א) הביא הרמ"א: יש אומרים ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר, ומאחר שג' פעמים כתוב תרומה בפרשה יש ליתן ג' מטבעות עיי"ש כל פרטי ההלכה בזה. עכ"פ בקריאת פרשת שקלים מקיימים ונשלמה פרים שפתינו.

ובספר אמרי פנחס להרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע, מובא בשמו שאמר: "איך וואלט שוין געהרין עס זאל שוין קומען די ארבע פרשיות, איך זאל מיר זעהן מיט דעם אייבערשטיין". שהיה מצפה על הארבע פרשיות כדי להתראות לפני השי"ת.

מַחְצִית הַשֶּׁקֶל - לא פחות ולא יותר

מצות מחצית השקל מיוחדת היא במינה ושונה מכל שאר מצוות התורה, שהרי אין עוד מצוה שנעשית לחצאין כמו מצוה זו שמצוותה בנתינת מחצית השקל בלבד - לא פחות ולא יותר, ואף אם רוצה העשיר להרבות אינו יכול והדל אינו יכול להמעיט ממחצית השקל, ועלינו להבין מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה שנשתנתה מכל המצוות, כי אין עוד מצווה שנעשית באותה מידה בדיוק ע"י כל ישראל, וכמו למשל בתפילה, יש שמאריך בתפילתו ולעומת זאת השני מקצר, וכל אחד מכוון כפי הבנתו ואין שניים מבני ישראל שמתפללים באותה מידה בדיוק, וכך בכל שאר המצוות כולם, מלבד מצוות מחצית השקל.

הבעש"ט הק' זיע"א אומר (בעש"ט על התורה פרשת ראה) 'כל המצוות שאדם עושה עם פניות, מוטב היה שלא לעשותו כלל, אבל צדקה, אף שאינה מן המובחר כעושה לשמה, מכל מקום עושה מצוה, שמחיה נפש האביון, דהיינו שבמצוות הצדקה לא עושים יותר מדי חשבונות, אלא אם מזדמנת לאדם מצווה זו עליו להזדרז ולתת בלי לחשוב הרבה, ובוודאי שאם יתן לשם שמים ממש, מה טוב, אבל אם עדיין אינו במדרגה זו, אל לו להתמהמה, וכנודע הטעם מדוע אין מברכים על מצוות הצדקה, אפילו שזה מצוה מדאורייתא, משום שאם יתחיל אדם לברך ולכוון, יתכן שהעני המקבל כבר ימות בינתיים...

ובאמת, גם אם במצוות צדקה אין מדקדקים, ואפילו אם נותן שלא לשמה זה נחשב למצוה, אבל הקב"ה רוצה שאדם ילמד לתת לשם שמים, לשם מצוה, ולכן ציוה לתת מחצית השקל - לא פחות ולא יותר, וכך לא יכול הנותן להתגאות שהרי גם העני הפחות ביותר נתן אותו סכום בדיוק, אלא - אומר לנו הקב"ה - תעשה אפילו חצי דבר, תן חצי שקל! אבל שיהיה לשמה בלי שום פניות.

דבר בעתו מה טוב, בימים אלו שכולם עסוקים במצוות הצדקה, ראוי להתעורר שתהיה הנתינה לשם מצוה וללא שום פניות, כמו שאמרו במשנה (מנחות קי, א) 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים'.

בְּשֵׁקֶל הַקֹּדֶשׁ - מִמּוֹן כֶּשֶׁר

מסופר על אחד מן הצדיקים שהיטיב בהתוועדות עם חסידיו ואנשי שלומו, וביקש להביא קצת יין שרף כדי לעשות 'לחיים' ולהמשיך בזה השפעות על כלל ישראל. אולם תנאי התנה עמהם, שירכשו את היי"ש אך ורק בכסף כשר למהדרין נקי מכל רבב וחשש גניבה.

והנה, כל מי שהושיט ידו לתת את נדבת לבו למען מטרה זו, ביקש הרבי לדעת מאין לו מעות אלו, ואחר בירור קצר העלה הרבי נימוק שיש באלו המעות חשש שאינם כשרים, ולא אבה לקחתם לצורך רכישת יי"ש, עד שהושיט אחד את כספו, וטען בפני הרבי כי אין ספק שכספו כשר בתכלית. תהה הרבי: מנין לך זאת? ועל כך השיב החסיד, כי כסף הלוואה הוא זה, והיות שבא לידו שלא על ידי משא ומתן, הסברא אומרת שאכן זהו כסף שאין עליו עוררים. והדברים מצאו חן בעיני הרבי.

וכשרצה מישוהו לתמוך מכספו בהגה"צ רבי זונדל קרויזר זצ"ל, ענה ואמר לו: דע לך, אפילו אם ממאכליך אסכים לאכול, עדיין איני יודע אם אוכל לקחת ממך ממון, כי בכשרות האכילה עוד קל להיזהר, אבל בכשרות הממון קשה מאוד להיזהר.

אנשים אינם יודעים דיים שעד כמה שצריכים להיזהר בכשרות המאכלים, הרבה יותר צריכים להיזהר בכשרות הממון שיהיה טהור וקדוש, ועל כל פנים שלא יהיה ממון של איסור, אין הם מודעים לכמה וכמה מושגים הבנויים ומורכבים ממאות פרטי הלכות, ולכן אין הם יכולים לדעת בבירור אם ממונם אכן כשר בתכלית הכשרות. אבל על כל אחד להיות ער לכך, ולעשות חשבון הנפש לחשב חשבונו של עולם האם אומנם מעותיו המצויים תחת ידיו באו אליו ביושר ובאמונה בלא שום נדנוד וחשש כל שהוא של איסור.

ועל ענין זה רמזה תורה בציווי של נתינת 'מחצית השקל' לצורך עניני המקדש וקרבתו, ואמר הכתוב **'זה יתנו'** - שתהיה הנתינה כזאת: **'מחצית השקל'** ממעות שהם בבחינת **'בשקל הקודש'** היינו שאין עליהם חשש שבאו אל האדם שלא ביושר ובאמונה.

מצוה זו הלא תלויה היא במעותיו של אדם, וכשרוצה האדם שתהיה הנתינה שלו ועל שמו, ויתקיים בה המצוה כראוי, עליו להיות בטוח שהממון הוא אכן שלו, כי אחרת נמצא שלא הוא זה שנותן ולא הוא זה שקיים המצוה, וכיון שידעה תורה שענין זה הוא מורכב מכמה וכמה דברים, לכך רמזה שעל האדם לברר ענין זה, שתהיה ברור אצלו שמעותיו כשרים הם, ושאכן קיים המצוה כתיקונה.

תְּרוּמָה לַה' - לשם שמים

כמה דרכים בנותני צדקה, יש הנותנים בעבור ינשא שמם ותהילתם ובכל מקום יוזכרו כבעלי צדקה וחסד ויזכו לכבוד ותפארה, יש הנותנים כדי שירבו זכויותיהם אם עבור חולה או כשהם מצפים לישועה, ויש הנותנים לשם שמים ממש, לשם מצות צדקה ואינם חפצים שאיש ידע על כך, ואדרבה אינם מעוניינים בפרסום ומשתדלים לעשות את מעשיהם בהצנע.

הקב"ה ציוה את בני ישראל: 'זה יתנו.. מחצית השקל.. תרומה לד'.. העשיר לא ירבה והדל לא ימעט לתת את תרומת ה'". ובהוראה זו לא נכלל רק מה לתת אלא גם דרך ישרה שיבור לו האדם באיזה אופן לתת את הצדקה, שכן כולם נותנים מחצית השקל, אלא שההוראה היא שזה צריך להיות 'תרומה לה' - כלומר לשם שמים ולא לשם פניות אחרות.

אמרה תורה לתת "מחצית השקל תרומה לה'", כלומר, אף אם יהיה זה כסף מועט, מכל מקום יהיה רב באיכותו, כי ניתן לשם ה', ללא פניות וללא כוונת כבוד, וכיוצא בזה כלל והוא העיקר בנתינת הצדקה וכמו שאמרו במשנה (מנחות קי, א): "אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין לבו לשמים".

ואף שידוע מה שמובא בשם הבעש"ט הקדוש (בעש"ט על התורה פרשת ראה) על אודות עשיית המצוות עם פניות עיי"ש, אך מסיים וז"ל "אבל צדקה, אף שאינה מהמובחר כעושה לשמה, מכל מקום עושה מצוה, שמחיה נפש האביון", עכ"ל.

וכן מובא (שם בפרשת תרומה), וז"ל: "דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וגו'. ופירש רש"י לי לשמי, שמעתי מפי מוהר"ש קאמינקר ז"ל שאמר לפני הבעל שם טוב ז"ל ביאור על פירוש רש"י הנ"ל, על פי הקדמתו שקיבל ממנו שנתנית הצדקה עולה יפה אפילו כשאין נותנין לשם שמים, כי טרם הכל ניזון העני, ומחיה את נפשו בצדקה, וכו' וכו' עכ"ל.

ורואים מכל זה, שבנתנית הצדקה לא כל כך משנה אם יש בה פניות, כי מכל מקום השני הרויח ונהנה מהנתינה, ולכך יש לנותן זכות אף ללא כוונה לשמה. ומכל מקום ודאי אין זו משנת החסידים, וחסר בשלימות המצוה, שכן, מרחק גדול ישנו בין נתינת צדקה לשמה, לנתינת צדקה שלא לשמה.

ואמרה תורה, שאם באמת רוצים להגיע ל"כי תשא את ראש", היינו שתהיה לאדם הרמה ונשיאת ראש למעלה, עליו לתת כופר נפש, ושיהיה הכופר תרומה לה' לבדו, ללא שום כוונה אחרת. רק כך יגיע האדם לתיקון הגדול ולכפרה האמיתית.

ובאמת בימינו לא כל כך קשה לקיים דבר זה, בכל מקום מונחות קופות צדקה, ויכול האדם לשלשל בהן מטבעות כל יום, ויכול ליתן אפילו סכום מועט, העיקר שיהיה לשמה לגמרי, שאף אחד בעולם, כולל גבאי הצדקה, לא ידע מי נתן את הצדקה הזו.

אמנם, אין לאדם שום היתר לפטור עצמו מהצדקה מחמת שיש לו פניות בנתינתו, כי אז העני יסבול ממעשהו, ואין לכך שום היתר. ומכל מקום יכול כל אדם לזכות במעט למדריגת "כי תשא", היינו שיתרומם ויזכה לפדיון נפשו, וזאת על ידי שיתן מעט תרומה לשם ה', ללא פניות כלל.

ואפשר לפרש ולומר בדרך צחות, שמשום כך אמר הבורא שיתן כל אחד, הדל והעשיר, רק מחצית השקל, כדי שעל ידי זה יתנו לשמה, כי לא יהיה שום הבדל בזה בין עשיר לעני, וכולם יתנו בשווה, ממילא לא יתגאה האחד על השני במצוה זו, ותהיה הנתינה לשמה.

בכך גם ניתן להבין מפני מה נאמרה מצוה זו רק למי שהוא למעלה מעשרים שנה, והוא דבר עמוק מאוד, כי הנה אמרו חז"ל (פסחים ג, ב): "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה - בא לשמה", ומשמע שטעם הדבר שצריך להתחיל האדם עם עבודה שלא לשמה, הוא משום

שקשה לו בצעירותו להתחיל מיד עם הלשמה, ולכן יתחיל עם השלא לשמה. אבל בגיל מבוגר יותר, עליו להגיע לעבודת הלשמה.

וכן כתב הרמב"ם (תשובה י, א) וז"ל: "אל יאמר אדם, הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה, כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה, או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן, כדי שאנצל מן הקלות הכתובות בתורה, או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא, אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה, ואינה מעלת הנביאים, ולא מעלת החכמים, ואין עובדים השם על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים, שמחנכין אותן לעבוד מיראה, עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה", עכ"ל.

הרי להדיא, שצריך כל אדם להגיע בסוף למדריגת הלשמה, וכל ענין השלא לשמה נאמר רק לקטנים וכיוצא בהם, שמחנכים אותם קודם לעשות לפחות שלא לשמה, כדי שיכנסו בשערי העבודה, ובהמשך יגיעו על ידי זה, לידי הלשמה.

והרי כלפי בית דין של מעלה, האדם נקרא קטן עד שיהיה בן עשרים שנה, כי עד אז לא נקרא כלל "איש", ולכן גם את עבודת הלשמה קשה לאדם לעשותה לפני שיהיה בן עשרים, וכמו שרואה זאת בחוש כל העוסק עם בחורים, שצריכים להעניק להם הרבה מתנות ותמריצים, כדי שיתחנכו להיכנס בתורה ובמעשים טובים.

מטעם זה לא לקחו מחצית השקל מהפחותים מבן עשרים שנה, כי רצה הקב"ה שתהיה הנתנה לשמה, ואלו הפחותים מעשרים, עליהם נאמר שיעשו גם שלא לשמה. אבל אחרי גיל עשרים על האדם לקיים את התורה והמצוות לשמה, וכן יש להשתדל במצות הצדקה שתהיה לשמה ככל האפשר.

עומדים אנו בימים ש'כל הפושט יד נותנים לו' (עיי' ירושלמי מגילה א, ד) ובימים אלו הרי נאמר ההיפך מ'העשיר לא ירבה' אלא 'כל המוסף מוסיפין לו מן השמים', ובוודאי שגם כאן חשובה לאין ערוך צורת הנתנה, שהרי יכול אדם לתת סכום גדול לצדקה, ועדיין אין המקבל שמח כ"כ משום שאין הוא מרגיש את שמחת הנותן בנתינתו, אלא וודאי שכאשר זוכה האדם והוא בצד הנותנים, על כך לבד כבר יש לו לשמוח ולתת את תרומת השם - לשם שמים ובלב טוב, וכאשר הוא יושיט את ידו כלפי שמיא לבקש את בקשתו יזכה גם הוא שתתמלא בקשתו, כי 'כל הפושט יד נותנים לו'.

טיב השיחות

אור פניך עלינו אדון נשא

'שקלים אשפיע בשבת זו?! אור פני רם ונישא אשפיע!'

במקום של כבוד נתייחדה שבת שקלים, בשפתי צדיקים ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל, רבות עסקו בענייניה וסודותיה של פרשה זו. מסופר על הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זצוק"ל, שלרגל שבת שקלים התאסף ציבור גדול מאנשי שלומו שבאו לשבות את שבתם בצלו הגדול של רבם ומאורם כמנהג חסידים ואנשי מעשה, בערב שבת פנה אחד מן המקורבים ואמר לרבי: הלא צרכי עמך מרובים ומצב הפרנסה אינו שפיר ביותר, יועיל נא הרבי בשבת זו - שבת שקלים אשר כשמה כן היא - להשפיע פרנסה וכלכלה בקרב אנשי אמונו, בפרט כעת אשר גם למוסדות - דרוש ממון רב כדי להתפתח ולהתבסס.

התלהב הרבי ופניו שרעפים וענה ואמר: **וכי שקלים אשפיע בשבת זו?! אור פני רם ונישא צריך להשפיע!!!** השפעות רוחניות והשגות נעלות צריכים אנו להמשיך עלינו - לא גשמיות, וזאת בשעה שהוא עצמו שרוי היה בחובות עצומים. אכן, אלו ההשגות של הצדיקים כיצד משיגים על ידי שבת זו מאור פני השי"ת.

על דרך זה הבאנו כאן ביאור פנימי ונפלא על פי מאמרו של הרה"ק בעל ה'אור המאיר' זי"ע (בפרשת כי תשא) על דברי הפייטן 'אור פניך עלינו אדון נשא', מתוך יוצר למוסף של שבת שקלים.

מצוות ה' - לבושים לאורות עליונים ויחודים נפלאים

'רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות' (מכות כג, ב), הקב"ה קדשנו במצוותיו וציוונו לעשותם ולקיימם בפועל ממש, דהיינו, שניטול חפצים גשמיים ונקיים בהם מצוות על ידי איברי הגוף וכלי

המעשה, כגון, ליטול עור של בהמה ולעשות מהם תפילין אותם נקשור על ידינו ובין עינינו, כך גם מצוות אכילה או להקים סוכה ולשבת שם שבעת ימים ועוד כהנה וכהנה, כאשר חוץ מאופן הקיום של המצוה ישנם אף הלכות לכל תשמיש של קדושה, מה צריך להיות גדלו ושיעורו, ומאיזה מקור עליהם להיות, אם מגידולי קרקע או מבעלי חיים, הגדרות ברורות ומעשיות, ואילו לא נעשה כפי הוראות אלו הרי שלא יצאנו ידי חובתנו וכאילו לא עשינו ולא כלום.

כאשר יתבונן האדם על המצוות בשכלו האנושי, עלול הוא לחשוב כאילו שעל ידי שיודע ומקיים את המצוות על כל פרטיה ודקדוקיה הרי שכבר השיג את כל עניין המצוה, ולדעתו כל המצוה מתחלת ומסתיימת במה שעשה בפועל ידיו.

אך לפי האמת, אין פני הדברים כך כלל וכלל. כל מצוה ומצוה שציוונו הבורא יתברך שמו לקיימה נובעת ממקום עליון ביותר אשר בדעת בני אדם אי אפשר להשיגה כלל, ובמקום עליון זה אין למצוה כל צורה גשמית ואין בה כל ממשות, המצוות במקום גבוה זה הם אורות עליונים וקדושים ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, המוח הגשמי של האדם אינו מסוגל להכילם.

אולם כאשר רצה הקדוש ברוך לזכות את ישראל ולהוריד את המצוות לעולם המעשה, לאנשים קרוצי חומר אשר עיני בשר להם ואין להם השגה בעולמות העליונים, הרי שהתלבשו אותם אורות רוחניות בצורה גשמית כדי שיוכל השכל האנושי לשלוט בהם, ויוכל האדם לקיימה בכלי המעשה שלו, ורק באופן זה יוכלו לקיים את המצוות כאן למטה בעולם החומרי והמגושם.

וכאשר האדם - כאן בהאי עלמא - מקיים את המצוה בכל דקדוקיה בדחילו ורחימו, ובמחשבתו לעשות נחת רוח לבורא שמו ולייחד קודשא בריך ושכינתיה, הרי ששם בעולמות העליונים נפעלת על ידו אותה מצוה בצורתה הרוחנית, ומתנוצצים אותם אורות של המצוה ומבהיקים כזוהר הרקיע מקצה העולם ועד סופו, וגורם לייחודים נפלאים שאין כל בריה יכולה להשיגה כלל.

נמצא, שכל מצוה שיש לנו כאן בעולם הזה, מלבד מה שאנו רואים בעינינו ומקיימים בגופנו, יש לה עוד חלק טמיר ונעלם שם בעליונים, ועל ידי שמקיים את המצוה בפועל כאן בעולם התחתון בכל פרטיה ודקדוקיה, אזי משלים הוא את החלק העליון של המצוה ומתקנה עד לשרשה, עד שמאיר את כל העולמות מרישא עד לסיפא.

‘ושקל אשא בבית נכון ונשא’ גם בזמן הזה

עתה יתיישב לנו היטב תמיהה שיש לתמוה, דהנה כתוב במדרש (תנחומא נשא יא), “אמר רבי מאיר, נטל הקב”ה כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראה לו למשה, ואמר ליה ‘**כזה יתנו**’”, וקשה, הלא אם הקב”ה חפץ להראות למשה רבינו איזה מטבע להביא עבור מחצית השקל, היה צריך להוציא עבורו מטבע של זהב כדוגמת המטבעות הקיימים בעולם המעשה ולהצביע עליה ולומר ‘כזה יתנו’, וכי מטבעות של אש שקלו בני ישראל?!

אלא הקב”ה רצה לגלות כאן את סוד ה’ ליראיו, שבכל מצוה הנעשית כאן בעולם ישנה כנגדה למעלה את החלק הרוחני והטמיר של המצוה, הנפעלת על ידי שמקיים את המצוה בפועל למטה, ועל כן הראה הקב”ה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד, כדי לגלות שעל ידי ששוקלים למטה מטבע של זהב, הרי שכנגד זה נשקלת למעלה מטבע רוחנית של אש העשויה מאורות עליונים, ויחדיו משלימים חלקי המצוה זו את זו, ומשתי חצאי השקל – העליון והתחתון – נעשה שקל שלם, והיה מעשה מצות צדקה שלם (עיי’ ישעיהו לב, יז), וזהו מה שאמרו חז”ל (ב”ב צ, ב) ‘שקל הקודש כפול היה’, פירוש: בני ישראל נותנים מחצית השקל של זהב, ואותה מחצית משלימה וכופלת את עצמה בעליונים עם מטבע של אש.

בהבין זאת נזכה כולנו יחד לאור חדש בדברי הפייטן לשבת שקלים בו אנו שופכים שיח לפני המקום ברוך הוא ומבקשים ‘**אור פניך עלינו אדון נשא**’, אבינו שבשמים, תן בנו את הדעת ואת השכל הנכון לדעת שעל ידי פעולת המצוות שאנו מקיימים בכוונה הנכונה מאירים אנו את השמים

ושמי השמים באורות עליונים, ובזה שאנו מעלים את המצוה לשורשה העליון מתרוממת ומתנשאת השכינה הקדושה - 'אדון נשא'.

וכאשר אכן נדע שכנגד החלק המעשי של המצוה ישנו גם את החלק הרוחני, ולא נעשה את המצוות רק כמצוות אנשים מלומדה, אזי יהיה 'ושקל אשא בבית נכון ונישא', כי אפילו כיום שבעוונותינו חרבה בית מקדשנו, ואין אנחנו יכולים לשקול את השקלים כמאז, אך זאת נחמתנו בעניינו שבכל זאת עדיין נותר לנו החלק הרוחני של המצוה אותה אנו יכולים לקיים גם כיום, דהיינו, על ידי שמכוונים את כוונת המצוה כראוי, מרימים אנו את תרומת השקלים בבית המקדש של מעלה המכוון כנגד בית המקדש של מטה, עדי נזכה בקרוב לבניין בית השלישי ולהרים את שקלי הקודש בפועל ממש.

הקדים שקליהם לשקליו

אמרו בגמרא, במסכת מגילה (יג, ב), "אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, והיינו דתנן (שקלים פ"א מ"א), באחד באדר משמיעין על השקלים".

בדרך בדיחותא שמעתי מפ"ק הגה"ק מבוניאד זצוק"ל, שפעם נפגשו ביניהם שני עניים בימי הפורים, אמר האחד לחבירו בשמחה גדולה: איזו טובה גדולה עשה עמנו המן, שעל ידו קיבלנו ממון הרבה במתנות לאביונים...

ענה לו חברו לעומתו: אל לך למהר לשמוח, הנה כל מה שנתן לנו המן, מהרה יבוא פרעה ויוציא הכל עבור הוצאות הרבות של חג הפסח הממשמש ובא...

ואמת הדבר כאשר מתבוננים במידה היפה והנהדרת של פיזור הצדקה של בני ישראל בימי הפורים, הרי הוא מבהיל על הרעיון ומרטיט נימי לב ונפש! כידוע היטב לעסקני הצדקה, שבימים הללו מתמלאים המגביות בכל התחומים במידה גדושה, ואף אותם שאינם בעלי יכולת נתבעים ונותנים הרבה מעבר ליכולתם.

ואמרת בזה לכבוד שבת שקלים, באשר האריכו המפרשים לבאר דברי התוספות במגילה (טז. ד"ה ודחי), שהקדמת שקליהם של ישראל לשקלי המן עולה בחשבון שישים ריבוא חצאי שקלים של ישראל, כנגד עשרת אלפים כיכר כסף עי"ש. - וכבר נתחבט הב"ח (בהגהותיו על אתר) ובפני יהושע (שם), לבאר דבריהם כיצד עולה החשבון לעשרת אלפים של המן עיין שם.

ואמרת בדרך צחות, לפי ראות עיננו כיום כמה כסף וזהב נשפך בימים אלו מדי שנה מכיסם של ישראל קדושים, לכל הפושט יד בלי הבחנה, הרי שעברה נתינת צדקתם הרבה יותר מעשרת האלפים של המן. ותרומת מחצית השקל שבערב החג אינה אלא תחילת הנתינה הפותחת את הכיס ואת הלב, אבל אם נכליל בחשבון כל הנתינה השופעת שבעקבותיה, עדי סגירת שערים של יום השפע המזריק לרוב, הרי שנמצא שהוא עולה ומגיע הרבה יותר כידוע. וכבר הכניעו ישראל בהכנעה גמורה את כל עשרת אלפי ככר כסף של המן הרשע, שהינם בטלים ומבוטלים לעומת הנתינה העצומה של חג הפורים הקדוש הממשמש ובא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

פלסיה להקדים לפלס צר ובוזה

עוד זאת למדנו מתוך דברי הגמרא כי מצוות מחצית השקל היתה בעצם הכנה והקדמה להיות תריס ומגן כנגד עצת הזדון של המן האגגי, שבקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן, והפלא הוא, שכשתספור ותמנה את מספר השנים שחלפו למן העת שנצטוו ישראל במצווה זו, ועד תקופת מלכות אחשורוש, תראה כי היה זה תקופה של קרוב לאלף שנים.

לכו חזו מפעלות אלקים, ומכאן אנו נוכחים לראות בפלאי תמים דעים, שכבר כאלף שנה טרם עמד עלינו המן הרשע ובקש לכלות את כרם ה' צבקות בית ישראל, כבר הכין הקב"ה תרף ומזור למכה הגדולה שביקש איש צר ואויב להמיט על שונאיהם של ישראל, והיות שמחשבת המן הרשע לגזור את גזרותיו היתה על ידי שישקול עשרת אלפים כיכר כסף, לפיכך הקדים הקב"ה רפואה למכתו זו, ויבואו שקלי ישראל בתרומת הקודש וידחו את כיכרי הכסף של אותו רשע.

זהו מה שאמר הפייטן ביוצר לשבת שקלים: "שריג זד שער טרם עמד, סקרת כי למוקש ולצנין יעמד, עצת זה לזה שמע במעמד, עתוד שקלים מראש חודש ללמד, פרשה זאת להגות בקץ זה, פלסיה להקדים לפלס צר ובוזה".

הקב"ה מקדים לישראל את הרפואה למכה

הגמרא (שם) אומרת כי זהו הנהגת הקב"ה עם בני ישראל, שאפילו כאשר גדלו עוונותיהם של ישראל וכבדו מנשוא, עד שצריך להענישם על כך, מכל מקום אין הקב"ה מעניש את ישראל עד שמקודם הכין רפואה למכתם.

מדריקת זאת הגמרא מן הכתוב במגילה (ג, א), "אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו", ויש להבין המכוון במאמר 'אחר הדברים האלה', איזה דברים היו מקודם שרק אחריהם גידל המלך את המן? אלא אמר רבא, שכוונת הכתוב לומר שקודם כל הכין הקב"ה את הרפואה למכתו של המן, ורק אחר הדבר הזה התחיל המלך לגדל את המן.

בכך מחולקת הנהגת הקב"ה עם בניו רחומיו - ישראל, לבין הנהגתו עם שאר אומות העולם וגויי הארץ, דהנה הנביא הושע אומר (ז, א), "כרפאי לישראל ונגלה עוון אפרים", כלומר, שקודם כל מכין הקב"ה את הרפואה לישראל, ורק אחר כך יכולים להיענש בעוונותיהם. אבל באומות העולם כתיב (ישעיה יט, כב), "ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא", דהיינו, שראשית לכל מננפים אותם ומשיתים עליהם עונשים וחולאים, ורק אחר

שכבר באו עליהם העונשים והמכות, אז מבקשים אחר הרפואה, קודם 'נגוף' ולאחר מכן 'רפוא'.

האמונה שהרפואה מוכנת ומזומנת

היוצא לנו מזה, כי בכל מצב שבו יימצא האדם, ואפילו שרואה כי כלתה אליו הרעה ובאו עליו ייסורים וחוליים, עליו להתחזק באמונה הטהורה ויידע נאמנה שלא היה באפשרות למכה שתבוא עליו אלא אם כן כבר הוכן לזה רפואה מבעוד מועד, ועל ידי אמונה זו יזכה להמשיך עליו את הישועה ולגלותה.

לפנינו סיפור נפלא ממנו רואים אנו את זה העניין: מעשה היה במרן הבעש"ט הק', עוד בטרם הפציע אורו הבהיר בעולם, שהיה דרכו לילך ביערות ולהתרחק מהמון העיר ושאוונה בכדי שיוכל לעבוד את השי"ת באין מפריע, פעם אחת העמיק הבעש"ט במעבה היער יחד עם תלמידו המובהק הרה"ק רבי וואלף קיצעס זי"ע, כשלפתע תקף את רבי וואלף צימאון נורא ולא היה להם שום מקור מים חיים בקרבת מקום, בצר לו פנה התלמיד לרבו ושח לו את צערו שהוא מרגיש שאינו יכול לשאת את צימאוננו.

הבעש"ט הק' שהאזין לקול צערו, פנה אליו במאור פנים והרעיף עליו טללי אמונה ובטחון להחיות את נפשו, ואמר לו: דע לך בני יקירי! וחרוט אמת זה על לוח לבך, כי כבר מעת שברא הקב"ה את עולמו, היה גלוי לפניו וידוע הרגע הזה שאנו עומדים בו, וכבר צפה שביום זה ובשעה הזאת ניקלע שנינו בעומק היער בצימאון גדול ונורא, וכבר מאז הכין הקב"ה גם את הרפואה למכה זאת, ומראשית הבריאה הוכן שיהיה לנו מים להציל את נפשותינו מרדת שחת ולחיותנו כהיום הזה.

כך המשיכו בדרכם כאשר הוא מאמין באמונה שלמה בדברי רבו, אבל כאשר עבר זמן מה והרגיש כי הצמא גובר בו ואינו נותן לו מנוח, פנה שוב רבי זאב וואלף קיצעס לרבו, באמרו לו, אנא רבי, יותר אין בכוחי לעמוד בצמא, כי אני מרגיש אפיסת הכוחות ממשי. וכך נשנה הדבר כמה

פעמים, כשבכל פעם הבעש"ט הק' חוזר ומחזק את תלמידו בנטפי נוחם של אמונה, ובמדה גדושה של מדת הבטחון בהשי"ת.

כעבור איזה זמן פנה רבי וואלף אל הבעש"ט ואמר, רבי! מרגיש אני בליבי שהגעתי לשלמות האמונה בהשי"ת, שהוא בוודאי כבר הכין והזמין לנו מראשית הבריאה דרך לחיותנו כהיום הזה. ויהי טרם כילה לדבר את דברו, ולנגד עיניהם הולך מרחוק ובא איש נכרי וכדו על שכמו, וכאשר הגיע בסמוך אליהם פנו אליו בבקשה, הגמיענו נא מעט מים מדרך, והוא מענהו בפיו, בודאי! בשמחה גדולה! שתו נא והרוו את צמאונכם כאוות נפשכם...

לשאלת רבי וואלף קיצעס את הנכרי, מאין באת ולאן אתה הולך, ומה מעשיך כאן ביער הנורא הזה, סיפר להם הנכרי מעשה שהיה כך היה: זה כבר זמן וזמנים טובא שאני משרת את אדוני הפריץ בנאמנות ובמסירות, כך שאיני יודע מה היה לו לאדוני שנתקף היום בשיגעון גדול, והיום בבוקר ציווה לי למלא כד מים ולשאתו עד לעובי היער, שם אסוב על עקבי לחזור אל ארמונו. לא נותרה לי ברירה אלא למלא אחר דבריו, אך תוך כדי ההליכה איבדתי את דרכי וזה לי כבר כמה שעות שאני מסתובב כאן ביער מבלי לדעת להיכן לפנות, רק עתה הצלחתי לעלות על דרך המלך והנה אני פוגש אתכם...

מטבע של אש

כתוב בפרשתינו 'זה יתנו', ואמרו חז"ל (תנחומא נשא יא) שהראהו הקב"ה למשה רבינו מטבע של אש ואמר לו: 'כזה יתנו'.

עוד איתא בחז"ל (ירושלמי שקלים ב, ג) שמחצית השקל היה כפרה על מעשה העגל, וע"ז כתוב 'לכפר על נפשותיכם'.

ויבוארו ב' מאמרי חז"ל אלו כמין חומר, כי לכאורה איך מכפרת תרומה זעירה כזו של מחצית השקל על עוון כה חמור? הרי העגל היה כפירה בעיקר רח"ל, עבודה זרה ממש, ומהי מחצית השקל שתוכל לכפר על עוון נורא כזה?

אלא כאשר אדם עובר עבירה ח"ו הרי יורד הוא לשאול תחתית רח"ל, ולמצבו זה לא יועילו כל כספו וזהבו בכדי לגאלו מן החטא כי כל ממונו יורד עמו לשאול תחתית, אכן כאשר שב בתשובה שלימה ומטהר לבבו באמת, ומתנדב בטוהר הלב לכפר נפשו, כי אז עולה ומתקבל תחת כנפי השכינה עד שמעלה עמו את כלו וגם את ממונו, מטבע כזו אף שקטנה היא וזעירה אבל עולה היא כאש ומתעלה עמו, אבל כאמור הענין הוא טהרת הלב והתנדבותו באמת ובתמים.

הקב"ה הראה לו למשה רבינו עליו השלום מטבע של אש ואמר לו: 'כזה יתנו', כזה ממש! כאש זו העולה ומתעלה למעלה, אש זו המסמלת את טהרת הלב והשתוקקותו לקרבת אלוקים.

מטבע של אש ורצון ולא רק כדי לצאת ידי חובה

בשבת שקלים אנו אומרים 'אור פניך עלינו אדון נשא ושקל אשא בבית נכון ונישא', מקשים כולם מדוע שקל, הרי מחצית השקל הביאו ולא שקל שלם?

אומר הרה"ק מבעלזא זיע"א כי איתא במשנה (שקלים א, ז) שאם היה לו לאחד שקל שלם והיה הגזבר צריך להחזיר לו עודף היה צריך התורם להוסיף 'קלבון' בכדי שלא ליהנות מן ההקדש בחינם.

א"כ כאשר אחד היה רוצה להרבות בנדבת ליבו והרי אמרה תורה העשיר לא ירבה, מה היה עושה, היה מביא שקל שלם וכך היה צריך להוסיף קלבון וכך באה נפשו השוקקה לידי סיפוקה, כי הוסיף מעצמו עוד, ולא הסתפק במה שאמרה תורה, זה מה שכתוב ושקל אשא...

דרגא זו של נדבת הלב הטהור המשתוקק להוסיף עוד ועוד ולא לצאת ידי חובה, זו היא מטבע של אש, והיא אכן מכפרת על מעשה העגל.

אכן רואים אנו את טהורי הלבב הללו גם היום, בנקיות וטהרת לבבם, בהשתוקקותם להדר יותר ויותר במצוות ולא לצאת ידי חובה, הרוצים לעלות ולהתעלות עוד ועוד, כמה נחת רוח הם גורמים במרומים בהתנדבות לבבם הטהור. יה"ר שיהי חלקינו עמהם. אמן.

כל יהודי - מחצית השקל ולא שלם

שני אנשים נקלעו לצרה גדולה רח"ל, כל אחד מהם היה אובד עצות ולא ידע כיצד להנצל עפ"י דרך הטבע, לאחר שניסו את כל המאמצים וההשתדלויות, מצאו את עצמם עומדים זה לצד זה באישון ליל מול שריד בית מקדשינו אצל אבני הכותל המערבי כשהם מתייפחים בבכי סוער בלתי נשלט.

כעבור שעה ארוכה של תפילות ודמעות, פנה לפתע אחד אל רעהו וכך הציע לו: שמע נא אחי, המצב שלי קשה מאד מנשוא, ואיני מוצא עצה לנפשי, גם המצב שלך נראה כך, הבה נקיים 'שותפות' למצבינו, שנינו נתחלק בצרות כאיש אחד, ואני אתחיל להתפלל רק עליך מקרב לבב בלי לחשוב על הצרה שלי, וגם אתה תתפלל על הצרה שלי, אולי יתקיים בנו הבטחת חז"ל (ב"ק צב, א) "כל המתפלל בעד חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחילה".

הסכימו שניהם וכך יצאו בלב קל מלא תקוה.

לא עברו ימים מועטים, ובאותו מקום נפגשו שני האנשים באישון לילה - אל מול אבני הכותל, כאשר שניהם מתייפחים בבכי ועיניהם זולגות דמעות חמות, אך הפעם היה זה בכי של שמחה והודיה, נושע כל אחד ממנת סבלו למעלה מדרך הטבע במהירות נפלאה, וכאן באו להודות לה'

שהוציא מצרה נפשם. אך - שניהם נענו תחילה כדברי הגמרא (שם) מהפסוק (איוב מב, י) "זה' שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו".

בשבת זו - אנו קוראים בספר תורה נוסף פרשת 'שקלים' - "באחד באדר משמיעין על השקלים". עניין מחצית השקל והקשר לימי הפורים, מוסבר בטוב טעם בספה"ק "ישמח ישראל" (ריש פרשת שקלים אות ו) וזה לשונו: "הרמז מענין מחצית השקל, הוא מרמז על אחדות, וכמבואר ברבינו בחיי ואלשיך (ר"פ תשא ד"ה והנה על דבר) שמרומז שכל אחד ואחד מישראל איננו שלם בלתי אם יחבר את עצמו עם חברו, ובהשתתפות עם חברו בא להשלמה, ושניהם יחד הם כלי שלם, ועל זה מרומז ענין מחצית השקל - שכל אחד מישראל 'ישקול' זאת במאזני שכלו, וישתדל בכל עוז לעבוד בזה לאהוב את חברו ממש כגופו, ובמסכת מגילה (מגילה יג, ב) - אמר רבא אין איש שידע לדבר לשון הרע כמו המן הרשע שאמר - ישנו עם אחד מפוזר ומפורד, היינו שכל הישיות' ואיכות המעלה הנוספת מאומה ישראלית אינה אלא האחדות שביניהם, אשר המה "עם אחד" שמתאספים יחד ברגשת אהבה ואחווה, אבל עתה המה "מפוזר ומפורד" שנתפרדה החבילה וביניהם פירוד לבבות, ועתה העת והעונה שתוכל לשלוט בהם לרעה ח"ו, וכששמעה אסתר זאת שלחה והודיעה למרדכי שיתקן הדבר, ואמרה "לך כנוס את כל היהודים" (אסתר ב, ט) שתכנס אותם בכנופיא אחת ובאהבה ובאחווה וברעות לייחד לבבם לאחד, "וצומו עלי" - כמו"ש בספר ברית כהונת עולם מלשון חז"ל "צומת הגדין" שיתחברו אלי שכל הצומות וזעקתם יהיו בעדי ולא בעדם, וגם אני ונערותי אצום כן - שגם אני אתחבר עמהם באחווה, ובכן אבוא אל המלך - אל מלך מלכי המלכים הקב"ה לבקש רחמים ולהשבית חרון האף, וזה ביאור בדברי הירושלמי (שקלים א, א) "באחד באדר משמיעין על השקלים" "מאי משמיעין - מכריזין", ולכאורה צ"ל אמאי לא תני בהדיא "באחד מאדר מכריזין", אך התנא מרמז לנו הנ"ל שהרמז מענין שקלים למען ידעו ויבואו העם זרע קודש לתכלית ידיעה האמיתית שכל אחד ואחד הוא רק כחצי צורה וכפלא גופא, אך ע"י התחברות עם חברו נעשה כלי שלם, ולהורות בא ענין האהבה והאחדות שמרומז בהשקלים, וזש"כ "משמיעין" - מלשון "וישמע שאול את העם" (שמו"א טו, ד) לשון כינוס...

ודבר בעתו מה טוב, להביא כאן את דברי האלשיך הק' המובאים בספה"ק
"ערבי נחל" בפרשת מקץ (ד"ה ואמנם):

"כי כל מעמד וקיום עם ה' הוא ע"י האחדות כנודע מענין חבור עצבים
אפרים הנח לו וכו' וכן הוא בפרטות באנשים פרטיים - אם יתחברו
ב' אנשים באהבה אמיתית בלב שלם שכל אחד יטיב לשני ויהיה כ"כ אהבה
ביניהם עד שכל אחד מהם לא יחשוב טובת עצמו רק ישים כל מגמותיו
אל טובת ותועלת חברו, אזי ממשיכים הנהגה זו על עצמם מהש"י שכביכול
יפנה מכל עסקיו ויחשוב רק להיטיב לאלו האנשים, כי נודע משארז"ל -
ה' צלך - שכל מה שהאדם מתנהג, כך ממשיך על עצמו מהש"י, משא"כ
אנשים שאין ביניהם אהבה גמורה, אע"פ שאין ביניהם שנאה, מ"מ כיון
שכל אחד אינו חושב רק ענייני עצמו ואינו נותן לב לטובת חברו, כך
הש"י אינו חושב ח"ו בטובתם, ולכן בכל עת צרה שיש ח"ו על האדם -
טוב לו שיתחבר באהבה גמורה עם ריע אחד או יותר ועי"ז יחשוב הש"י
לטובתם כאמור וינצל, וכן היה במרדכי ואסתר, כי מרדכי לא חשב לעולם
טובתו רק טובת אסתר, לכן בהתוודע לו מענין בגתן ותרש ידע כי המציל
את המלך מהמוות ישיגהו יקר הרבה - הגיד זאת לאסתר, ואמנם אסתר
לא חשבה לעולם רק בטובת מרדכי, לכן הגידה למלך "בשם מרדכי" - ועל
ידי זה עזר ה' להם ולכל ישראל בזכותם".

זהו ענין מחצית השקל - להתחבר באהבה עם כל יהודי על ידי המחשבה
שכל אחד רק "מחצית", וזקוק הוא לשני, וכך יושע גם הוא וגם חברו
וכימים ההם נזכה גם ל"תשועתם היית לנצח".

טיב המעשינות

העשיר לא ירבה!

העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל, לתת את תרומת ה' (ל, טו) **בפרשת** שקלים נצטוונו לתת את 'מחצית השקל' במדויק, לא פחות ולא יותר. **התמיהה** מפורסמת, מדוע לא ירבה העשיר בתרומת ה', כאשר נדבה רוחו להוסיף עשרת מונים, ומאי שנא משאר דוכתי, שהכלל תמיד הוא 'כל המרבה הרי זה משובח', ואילו כאן צריך לעצור את עצמו שלא להוסיף ולא כלום.

ברם לימדנו הכתוב בזה, שאין איתנו יודע בשורש המצוה בגבאי מרומים כלום, כי סוד המצוה גבוה מעל גבוה, ונשגב מבינת אנוש.

לפיכך כדי שתתקיים המצוה 'לשמה' בשלמות, יש להשוות בה את כל ישראל בשווה, יחד עשיר ואביון כולם שווים כלפי שורשה של מצוה.

והרי אם ירבה העשיר בנתינתו יגבה לבו בקרבו, שהרבה הוא בשפע המצוה יותר מן הדל, אחר שהכפיל נתינתו. ואילו הדל מאידך יתמעט לבו בכוונת המצוה, כשיחשוב שבין כך אין יכול לתת הרבה.

לפיכך נצטוונו במצוה זו, שלא להרבות ושלא להמעיט כלום, שבכך תתקיים "לשמה" בתכלית השלמות, בבחינת 'כזה ראה וקדש', ולא יוסיף בה האדם מצד עצמו כלום, ולא יפחית כלום, רק יעשה בתמימות 'בדיוק' את מה שנצטווה מפי עליון, 'מחצית השקל' לא פחות ולא יותר.

על דרך שייסד הפייט ביוצרות לשבת שקלים: "קצובה היא זאת לשועים וקלים, קצינים ורשים יחד בה שקולים, קצין לבל יעזז מול מקהלים, קרוא לומר הוני פדעני מעקולים".

ביסוד זה יש להבין הטעם שלא ניתנה מצוה זו כי אם "מבן עשרים שנה ומעלה", ומאי שנא משאר מצוות שהתחייב בהם מבן י"ג שנים ויום אחד.

אך קיום המצוה לשמה בתכלית השלמות לא תתקיים כי אם משגדל ונעשה "איש", כמ"ש הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"י ה"א) שמתחילת הדרך יש לחנך הצעירים לעבודה שלא לשמה, ורק כשיתגדלו יגיעו לדרגת השלמות לשמה, כראוי לה למצוה גבוהה ונשגבה זו של מחצית השקל בשקל הקודש.

ההפסד שבריבוי

מעשייה נאה שמעתי מפי המגיד מישרים דמותא, ה"ה פה מפיך מרגליות, הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל, שיש בה כדי להמחיש את מצות "העשיר לא ירבה".

בחצר המלכות של אחד מגדולי מלכי מערב, גדל נסיך יורש עצר כליל המעלות. התמזגו בו בעלם חמודות זה מיזוג נדיר של מיטב הכישורים והמידות, היה לו מוח חריף ונבון מצד אחד, עם טוב לב ואצילות מיוחדת מצד שני, כראוי וכיאות לנצר שושלת המלכים מדור דור.

הכל העריצו ואהבו מאוד את הנסיך האציל, ואביו המלך שהיה מעשירי העולם, העניק לו בחפץ לב מכל חמודי תבל, ולא חסך ממנו מאומה מרוב אהבתו אליו.

כשהתבגר הנסיך והיה לאיש, החל לצאת ולבוא בשליחות אביו המלך הזקן אל כל מדינות העולם. כנצר יחיד לבית המלוכה, הוזמן להשתתף באירועים רבים בתוככי המלכות ומחוצה לה. - לצורך כך, כדי שתהיה הופעתו מרשימה ומכובדת, הזמין המלך עבורו אצל טובי חייטי החצר גלימה מלכותית, שנתפרה מחוטים של זהב, ונשזרו בה אבנים טובות ומרגליות.

ערכה של גלימת הנסיך לא יסולא בפז, בהיותה כולה עשויה מזהב טהור ומשובצת יהלומים מרהיבי עין. ואכן בכל מקום שהופיע הנסיך התעטף באותה גלימה מרהיבה, והכל רחשו לו חן וכבוד.

ערב אחד נקרא הנסיך אל לשכתו המפוארת של אביו, שם הראהו המלך 'הזמנת כבוד' שהגיעה לשערי ארמון, מאחד הקיסרים הגדולים במדינות הרחוקות שמעבר לים. המלך ביקש מבנו לצאת אל אותה מדינה, ולייצג בכבוד את בית המלוכה כדרכו. במהלך שיחתו עם הנסיך גילה לו המלך כממתיק סוד, שיש כאן גם מטרה 'סודית' נסתרת בנסיעה זו.

אין מדובר בביקור ממלכתי גרידא, כדרכך בשאר ביקורים ממלכתיים שברחבי העולם, הטעים המלך, בנסיעה זו נוספה 'שליחות סודית' שביני לבין אותו קיסר ירום הודו. קיסר זה 'חייב' לי חוב ישן מלפני שנים בסך של שני מיליון רובל! - ועליך לגבות ממנו את מלוא הסכום בטרם תחזור הנה בשלום.

הנסיך האהוב החל תיכף בתכנון הנסיעה הרחוקה, מפליא נכבדה שהורכבה משרים חשובים ואנשי מעלה הוכנה מבעוד מועד ללוותו בביקור הממלכתי.

ביום האחרון בטרם יצא לדרכו הארוכה בתופים ובמחולות, עלה הנסיך להיפרד מאביו הזקן. לאחר שהרעיף המלך על ראשו ברכות לרוב, הוסיף והורה לבנו הוראה מסתורית, שהיתה תמוהה מעט בעיני הנסיך.

מצווה אני עליך בזאת, הורה המלך בנחרצות, שלא להסיר את 'גלימת הפאר' שעליך בשום פנים ואופן! בכל מקום שתופיע בו הקפד מאוד להישאר מעוטר בגלימה היקרה, ולא תהיך להסירה מעליך בכל מצב שיהיה!

הבן האציל לא הבין פשר הוראה זו, וענה לאביו: ברור שלא אסיר מעלי את הגלימה! וכי למה שאסירה ממני במהלך הופעתי? הלא זה לי כמה שנים שהנני מופיע בכל מקום בגלימה הדורה זו, ומעולם לא הסרתיה ממני!

אך המלך חזר שוב והתרה בו כמה פעמים בחיך צופן סוד, זכור נא היטב את מצוותי אליך, שלא להסיר מעליך את הגלימה בשום אופן! יהיה מה שיהיה!

לו יהי כן! אמר הנסיך, הריני מבטיחך נאמנה למלאות את פקודת הוד מלכותך בשלמות, ולא אחלוץ את גלימתי בשום אופן!

המלך בירכו בחום, והנסיך יצא לדרכו בראש הפמליה הנכבדה, ובלוויית אנשי משמר רבים.

הנסיעה הארוכה עברה בשלום, ובהגיעם אל אותה מדינה רחוקה התקבלו שם בכבוד מלכים, שיירה ענקית של חיילי משמר הקיסר המקומי לוותה אותם בחצוצרות וקול תרועה, והנסיך האציל צעד בגאון עטוף בגלימתו המפוארת על השטיח האדום עד ארמון המלוכה, כשמכל הצדדים הצטופפו אלפי אנשים לחזות ביופיו והדרו, וגם בהדר גלימתו...

בהגיע הפמליה אל פתח חצר המלכות, יצא הקיסר בכבודו ובעצמו לקבל את פניו, כשהוא מוקף בכל שריו ויועציו. הנסיך התקבל בפאר והדר, הוא נשא חן מאוד בעיני הקיסר והשרים רמי המעלה, ובהיותו נציג המלכות האדירה שמעבר לים עשו המארחים ככל שביכולתם לכבדו כראוי לו, וכראוי לשלומם של שתי המלכויות הנכבדות, שקשרו ביניהם קשרים של שלום מזה שנים.

למחרת התקיימה בטרקלין הענק שבארמון ארוחה מלכותית מפוארת, בהשתתפות קהל רב של אנשי אצולה. התכנסות זו היתה חשובה מאוד עבור שתי המדינות, כדי לחזק ולבסס את חוזה השלום שביניהם.

בפתיחת האירוע היוקרתי, קיבל הקיסר את פני האורח האציל ופמלייתו, בנאום קצר שנשא הרים על נס את השלום והאהבה שרוחש לאביו המלך הזקן, ושיבח את יושרו והגינותו, וסיים בברכה של הצלחה ושגשוג לשתי המדינות.

אחריו עלה לדוכן הנואמים הנסיך האורח, ואף הוא ענה בשבח ותהילה לעומת המברכים, הודה למארחים על קבלת הפנים המפוארת של יום אתמול, ועל יחסם הטוב למלכות אביו ובירך גם הוא לשלומה של מלכות.

לאחר מכן נישאו נאומים חשובים מפי שרים ואלופי צבא שמשתי המדינות, כדי להבהיר ולבסס את כל הנושאים המשותפים לרווחת שתי הממלכות, הן בנושאי ביטחון ועניינים צבאיים ומדיניים, והן בנושאי כלכלה ופיתוח.

במהלך האירוע המלכותי בלטה בנוכחותה הגלימה המיוחדת והמפוארת שהשתלשלה בגאון על כתפי הנסיך הנאצל. האורחים כולם נהנו ממראה האציל עם גלימתו, היא הלמה מאוד אותו ואת מלכותו הרמה, והופעתו נשאה חן בעיניהם.

והנה כטוב לב הקיסר בין, שינה פתאום את אופי המפגש, והחל לשוחח בעניינה של אותה גלימת פאר, הוא שיבחה מאוד וביקש לברר אודות היהלומים המפוארים המשובצים בה בחן. לאחר מכן שאל את הנסיך כמשיח לפי תומו, מדוע תפר לך אביך המלך גלימה יקרה שכזו? הלא אין זו גלימה המצויה כלל בין מלכים ורוזנים?

הנסיך נענה והסביר, שבהיותו בן יחיד להוריו, יורש העצר העתיד לרשת את כיסא המלכות, עליו להופיע במקומות רבים בעולם, ולכבודה של מלכות רצה אביו לכבד את הופעתו בגלימה נסיכותית זו.

התשובה משום מה לא סיפקה את הקיסר הסקרן, ואני אומר לכם, פתה הקיסר בהפתעה, שישנה סיבה נסתרת לעיטוף גלימה זו... לבי אומר לי, שמתחת הגלימה מתחבאת לה 'גיבנת' קטנה על גבו של הנסיך, וכדי להסתירה היטב העניק לו אביו 'כיסוי' זה, כדי שכשיעטה הנסיך את גלימתו על כתפיו לא תיראה הגיבנת הקטנה!...

הנסיך מילא פיו שחוק, מה פתאום! אמר, אין כאן שום גיבנת לא קטנה ולא זעירה, ומעולם לא היתה לי שום גיבנת, אין זו אלא גלימת יופי והדר!

אם כך, התווכח הקיסר ושאל, מדוע מקפיד אתה כל כך שלא להסיר מעליך את הגלימה הזו בשום אופן?

משום שהיא 'גלימת מלכות', ענה הנסיך, והרי היא עלי כמו ה'מדים' הצבאיים שמלוכשים בהם כל החיילים הללו המוצבים כאן סביב סביב, כשם שהחיילים מצווים לענווד עליהם תמיד את מדי הצבא, ואת סמלי פלוגתם, כן היא גלימה זו לגופו של נסיך בן המלך!

אך משום מה התעקש הקיסר, כשאף אחד משריו ויועציו הקרובים אינו מבין מדוע נמשך הוא לוויכוח אווילי זה, הם חששו שהיין השפיע עליו מעט... ככל שניסו לרמוז לו שיחדל משיחה בלתי נעימה זו, לא נרמז הקיסר והמשיך להתווכח בענין, ולהתעקש על הנחתו שאין באה גלימה זו אלא לחפות על גיבנת קטנה נסתרת...

אדרבה, אמר הקיסר, הבה נראה וניווכח במו עינינו שאין עליך שום גיבנת, הסר נא את הגלימה העליונה הזו מעליך, ונראה אם אכן אין כאן כלום!

הנסיך, שזכר היטב את מצוות אביו המלך הזקן בטרם צאתו לדרך, לא הסכים בשום אופן להסרת הגלימה מגופו, וטען בלהט שזו כעבירה על החוק, כדוגמת חייל המתהלך ללא מדי הצבא!

אך דווקא התעקשותו של הנסיך חיזקה יותר את טענת הקיסר המארח, שמסתתרת לה גיבנת תחת הגלימה... והוויכוח הלך והתעצם!

כראות הקיסר את סירובו הנחרץ של הנסיך להסיר את גלימתו, הציע לו לפתע סכום גדול בעד הסרת הגלימה, כדי להיווכח בבירור שהצדק עימו! אבל הנסיך הצעיר לא התפתה, ועמד בסירובו העיקש. הקיסר מצידו העלה את הסכום עוד ועוד, מיליון רובל!... מיליון וחצי!... שני מיליון!... - יועצי הקיסר ושרי הכלכלה זעמו מאוד, על הכסף שמבזבז כאן הקיסר על וויכוח שטותי... הם הראו לקיסר את אי הסכמתם והבנתם למהלכו, אבל הוא התעלם מהם והמשיך להעלות את הצעותיו עוד ועוד.

לפתע פנה הקיסר אל הנסיך, ואמר: אתן לך 'כפליים' ארבע מיליון רובלים! הוא הדגיש במיוחד את המילה "כפליים", תוך שהוא קורץ קריצה רבת משמעות אל הנסיך, אשר הבין היטב את משמעותה של קריצה זו! - הלא הוא הגיע הנה גם עם 'שליחות סודית' לגביית שני מיליון רובל כפי שציווהו אביו, והנה עתה מציע לו הקיסר סכום כפול של ארבע מיליון!

לכך כבר לא היה יכול הנסיך לסרב, סכום אגדי שכזה אינו 'נופל' בכל יום לידים, הוא חשב לעצמו שבעד סכום עצום שכזה בוודאי לא התכוון אביו המלך הזקן, לפיכך הביע את הסכמתו.

לאחר שהעסקה נכתבה ונחתמה בחותמו של קיסר, נעמד הנסיך האציל לעיני כל האורחים, הסיר מעליו את גלימת הזהב המלכותית, הסתובב על מקומו כמה פעמים, עד שעיני הכל נוכחו בבירור שאין כאן שום 'גיבנת' כלל, לא מיניה ולא מקצתיה!

לקול תרועות ההמון התיישב הנסיך על מקומו, והארוחה חזרה לסדר היום, כשאף אחד אינו מבין מה קרה לקיסר המארח, והם תלו זאת בשכרותו...

למחרת יצא הנסיך בהפלגתו חזרה לארצו ולמקומו, לא לפני שהקיסר קיים את חלקו בעסקה, ושילם את מלוא הסכום **ארבע מיליון רובלים** בשלמות!

בהגיע הנסיך אל ארמון המלוכה קיבלו אביו בשמחה ואהבה רבה כדרכו, ובמהלך שיחתם בירר לגבי השליחות הסודית של תשלום חוב שני מיליון הרובלים. אמר הנסיך לאביו: השליחות התקיימה כראוי, ואף הרבה יותר טוב מן המצופה! לא תאמין אבי המלך, קיבלתי שם מידי של הקיסר ירום הודו, סך כפול בדיוק של **'ארבע מיליון רובל'**!

הכיצד קרה הדבר? התעניין המלך, ויספר הבן לאביו על אותו וויכוח טיפשי שהעלה הקיסר בשכרותו, שבמהלכו הציע לפניו את הסכום העצום הזה תמורת הסרת הגלימה, כדי להיווכח בבירור שאין מסתתרת לה שום 'גיבנת' תחתיה...

ואתה נענית והסרת את הגלימה? זעק המלך הזקן בקול. אכן כן! ענה הבן, וכך הרווחתי את ההון הגדול הזה.

אבל הלא על כך במדויק ציוותיך מפורש שבשום פנים ואופן לא תסיר את הגלימה מעליך! מדוע הפרת את מצוותי? צעק המלך כשהוא רותח מזעם. - הבן הצעיר לא הבין, הלא עיקר מטרת השליחות הסודית כאן היתה בשביל גביית שני מיליון, ואנכי חזרתי כאן עם **ארבע מיליון**, סכום כפול מן המדובר, ומדוע האב מצטער וכוועס כל כך.

אך המלך פקר ידיו בצער גדול, ואמר: מדוע לא תבין שאם ציוותי עליך כך, בוודאי יש במצוותי כוונה עמוקה נסתרת! - תדע נאמנה, שהקיסר הגדול לא מתוך שכרות כלל עשה עמך עסקה זו, אלא בחכמה וערמה גדולה... לא מזמן היתה לי עימו שיחה מעניינת, שבמהלכה העליתי גם את חשיבותך ואצילותך הרבה, סיפרתי לו על הופעותיך הרבות עם 'גלימת הפאר' שתפרתי לך, והכבוד הרב שהנך מביא לבית המלוכה. במהלך השיחה עלה בינינו 'וויכוח' מעניין, הקיסר הנכבד טען שבעד סכום נאה יוכל 'לפתותך' להסיר את הגלימה המפוארת לעין כל, ואני לעומתו טענתי שלעולם לא תעשה כן!

סיכמנו בינינו על סכום של עשרה מיליון רובל! שישולם לצד המפסיד... לא יכולתי לגלות לך זאת בטרם צאתך לדרכך, בהתאם לעסקה שביני לבין הקיסר, רק זאת יכולתי להורות לך שלא תסיר את גלימתך בשום אופן!
והנה עתה הסכלת עשו, אתה חשבת לתומך שהטבת יותר, וחזרת עם ארבע מיליון רובל, אבל במקום 'להרוויח' הפסדנו כאן בגדול ששה מיליון רובלים!

הוא הדבר האמור במצות שבת שקלים דגן, "העשיר לא ירבה"! אל תחשוב שבעושרך הגדול יכול אתה 'להוסיף' ולהדר במצוה יותר ממה שציווה לנו הכתוב, אל תתחכם להיות יותר מדי פיקח... אם השם יתברך מצווה לנו "העשיר לא ירבה" הרי בוודאי כך הוא בדיוק עניינה של מצוה, הריבוי כאן אינו אלא הפסד גדול! - עלינו לקיים כל מצוה ומצוה בשלמות כהלכתה, ולעשות תמיד רצון אבינו שבשמים, אמן.

שונאי בצע

"דָּדִי זכור לי שקלי עפרון, אשר שקל אב במכפל חברון, חקר שקלי יבوسی משביתי חרון, זכרה לי עד לדור אחרון" (יוצר למוסף שבת שקלים).

מאז ומעולם היו ישראל קדושים מתרחקים מחמדת הממון, ועל כך מזכירים אנו זכות אברהם אבינו ע"ה כששקל ארבע מאות שקל כסף לעפרון בקנין מערת המכפלה, ולא הרחרר אחר מידותיו יתברך שהבטיח לו את הארץ. וכן זכותו של דוד המלך ע"ה, שקנה את מקום בית מקדשנו מארונה היבوسی.

כן היא מידת הצדיקים לדורותיהם, להתרחק עד קצה אחרון מתאוות בצע כסף, והיה ממונם נקי תמיד מה' ומישראל.

גם בפרשת פקודי למדנו "אלה פקודי המשכן וגו'", שנותן משה רבינו ע"ה חשבון מפורט ומדויק מה נעשה עם כל תרומת המשכן עד פרוטה אחרונה.

כדאיתא שם במדרש תנחומא (סי' ה) בדרשת הפסוק (משלי כה, כ) "איש אמונות רב ברכות, ואץ להעשיר לא ינקה" עי"ש.

לפנינו מקבץ מעשיות קטן בטיב ממונם של ישראל, לכבוד 'שבת שקלים':

אקדח שלוף בדמות "לא תקפוץ ירך"

פעם אחת נכנס איש עני ואביון אל הגאון בעל "בית הלוי" זצוק"ל, ותיאר בפניו את צרתו ומועקותו, הנה הגיעה בתו הבוגרת לפרקה, פרק 'בתולה נישאת', כבר נמצא עבורה חתן הולם בן גילה, וכנהוג התחייב עצמו בסכום נדון נאה, ואף בהוצאות הנישואין כולם. עתה, כחודש לפני החתונה, עדיין ידיו ריקניות, ולרש אין כל, והמצב בבית קשה מנשוא.

אמר לו הבית הלוי, לצערי אין לי כעת מעות כלל, אך תוכל להיכנס אלי בעוד שבועיים, כאשר אחד מנגידי העיר משיא את בנו, והמנהג היה שביום החתונה מעניקים המחותנים לרב מעטפה עם סכום כסף. ובהיות אותו נגיד עשיר גדול, עתיד הוא כנראה להכניס מעטפה גדושה ומרשרשת... כדאי אם כן שתגיע תיכף באותו היום, הציע הרב.

ביום החתונה עם שחר הגיע העני לבית הרב, התיישב בחדר הקבלה של בית הדין והמתין שעות רבות להגעת משפחת המחותנים עם הנגיד הנכבד לקבל ברכת מזל טוב מהמרא דאתרא. ואכן בשעות אחר הצהריים המוקדמות החלה פתאום תכונה ניכרת בבית, כרכרתו של הגביר הגדול נעצרה ליד הבית, ומתוכה ירד מעדנות הנגיד הנכבד מלווה בבנו החתן, לבוש במחצלות פאר והדר, ולאחריהם כל בני המשפחה הרוממה. הם התקבלו בכבוד רב על ידי הרב הגדול, שברכם בברכות לרוב לכבוד יום אפריון, החתן קיבל מן הרב כמה הוראות הלכתיות הקשורים לסדרי החופה והנישואין, ולאחר שתיית 'לחיים' כנהוג קמו המחותנים לצאת לדרכם אל החופה הגדולה. בטרם צאתו לא שכח הנגיד את

מנהג המקום, ותוך כדי ברכת פרידה לבבית תחב לידי הרב מעטפה מפוארת עבה ושמנה, שבתוכה שטרות 'מצלצלין' לרוב.

הגאון הצדיק הודה לגביר בפה מלא, ותוך כדי שליווה את החתן ומשפחתו בדרכם לשמחתם, כבר הגיח ויצא העני מחדרי בית הדין, וכדי לבטח את עצמו שלא יקדמנו אחר... ניגש תיכף אל הרב בצעדים הססניים, הבית הלוי רמז לו להתקרב אליו, ועוד לפני שפתח את המעטפה וללא שיידע כלל באיזה סכום אגדי מדובר, השליש את המעטפה כולה לידיו של אותו אביון, אשר שמח מאוד והודה לרב בפה מלא, ויצא חיש לדרכו, כשכל זאת קורה לנגד עיניו המשתאות של המחותן הגביר.

העשיר רם המעלה נפגע עד מאוד, ועל אתר החליט שאם כך היא התייחסותו של הרב אל הכסף, כנראה שאיננו מבין כלל בממון... ומכיון שכך כיצד יכול הוא לפסוק בדיני ממונות? - מי שלא מבין בכסף אינו ראוי לשבת על מזין, ולשמש כאב בית דין בדיני תורה מסובכים של עסקאות והלוואות וכל כיוצא באלו...

וממחשבה למעשה, בהיותו אחד מחשובי הקהל אשר דעתו קבעה הרבה בהליכי וענייני העיר, כינס את ראשי הקהל, סיפר בפניהם דברים כהווייתן, והביע את דעתו שאין הבית הלוי ראוי לשמש כרב אב"ד בעיר נכבדה ומפוארת שכזו! - ההחלטה התקבלה פה אחד, הרב יפוטר לאלתר ממשרתו, ובמקומו תצא משלחת נכבדה לחיפוש רב ואב"ד חדש לעיר, המבין ויודע גם בענייני ממונות.

כאשר הגיע ראש הקהל לביתו של הרב עם כתב הפיטורין בידו, אמר הרב: הנה מוכן אני לעזוב את משמרתי בזה הרגע, אדרבה כך אוכל לשבת על התורה ועל העבודה במנוחה! אבל ברצוני לדעת את סיבת הפיטורין, שמא מעלתי חלילה בתפקידי במלאכת הקודש?

סיפר לו ראש הקהל את כל הסיפור, שבעקבותיו החליטה הוועדה העליונה של הנהגת הקהילה, שאין הרב מבין בממונות כלום...

אמר לו הרב: שאלה לי אליך, באם תופס אותך 'קוזק' בדרכך, ומאיים עליך עם אקדח טעון, להוציא תיכף את כל כספך, האם תתמהמה ותתחיל

לספור כמה כסף יש לך בארנק... או שתגיש לו מיד את הכסף כדי להציל את חייך?

- בוודאי שאגיש לו מיד את כל כספי להציל את חיי - ענה ראש הקהל.

כך בדיוק היתה הרגשתי - הסביר הרב - בראותי את אותו עני ואביון עומד למולי, עם אקדח טעון במצות "לא תקפוץ את ידך מאחיך האביון!" (דברים טו, ז), האם במצב שכזה ניתן להתחיל בספירת שטרות???

גבעולי קש עילה להוצאות מיותרות!?

יהודי אמריקאי עשיר הגיע לביקור בירושלים עיר הקודש, בבית הכנסת פגש איש ירושלמי עתיק, תלמיד חכם נכבד מאנשי ירושלים של פעם, שהתהלכו יותר בשמים מבארץ... כשהוא לבוש בכובע מרופט ובחליפה דהויה, ובנוסף היו גם תחובים במעילו כמה גבעולים של קש...

כיצד הגיע קש זה על מעילך? - שואל התייר באירוניה.

- מפני שהנחתי את מעילי בבית על מזרון הקש שבמיטתי... כנראה קפצו מן המזרון סיבים אחדים ונצמדו אל המעיל!

- ומדוע אינך תולה את המעיל בארון המעילים?

- משום שאין לי 'ארון' שכזה!

- מדוע?

- מסיבה פשוטה ביותר, משום שאין מקום בביתי הקטן לארון כזה... בהיותנו משפחה מרובת ילדים מנוצלת כל פינה לילד נוסף...

- אם כן זקוק הנך נואשות לחדר נוסף! בנה לך אפוא חדר אחד נוסף מאחורי הבית, וכך תמצא מקום ברווח!

אמר לו הירושלמי בפקחותו, הבה נא נחשב חשבוננו של עולם! אני אצטרך עתה להכניס את עצמי בחובות כדי לבנות חדר חדש, ולקנות ארון חדש - וכל זאת למה? בשביל כמה סיבים של קש שבמעיל... וכי זה שווה מאמץ שכזה?!

כאב ההפסד או שמא רווח היריב

כשנתבונן אל נכון נגלה דבר נפלא. אדם מגיע אל הרב עם 'שאלה' על בהמתו שגשחטה זה עתה, הרב פוסק "טרף!" - והוא ללא אומר ודברים נוטל את כל הבהמה כולה ומשליכה לכלבים! ללא שום הרהור אחר הפסק, אדרבה הוא מודה לרב על טרחתו, ומוסיף עוד דמי 'פסק' כנהוג.

למחרת מגיע אותו אדם לבית דינו של הרב, לדין תורה שיש לו עם חברו על סכום זעיר של מאה דולר (\$100)... הרב אב"ד פוסק את הדין, חייב את החייב דגן וזיכה את חברו הזכאי. והנה תיכף כראותו שיצא חייב מבית הדין נהפך לשונא גדול של הרב, הוא מהרהר ומרגן אחר פסקו, ומדבר בו סרה כידוע לדאבונו.

והרב שואל את עצמו למה ומדוע? כיצד זה אתמול כאשר הטריף לו בהמה שלמה השווה פי כמה וכמה מהסכום שבדין תורה, סבר האיש וקיבל בראש מורכן, ואף הודה לו בפה מלא. ואילו כאן בדין תורה, שהפסיד סכום זעיר שכזה, יצא כנגדו בשצף קצף?!

התשובה פשוטה ביותר, וטיב המוסר השכל שבצידה נוקב ויורד!

הפסד הבהמה לא הגיע לידו של אף אחד, היא הלכה לגמרי לאיבוד, והוא נאלץ להשלים עם המצב. לא כן הפסד הכסף שבדין תורה הגיע לידו של חברו, שיצא זכאי באותו דין תורה שהוא יצא בו חייב... את זאת אינו יכול לסבול בשום אופן! הוא אינו מסוגל 'לפרגן' [פארגינען] לחבירו להרוויח על חשבוננו... זה צובט לו בלב!

שוב הראוני הדבר מפורש בסה"ק "יערות דבש" (ח"א דרוש ה), ופירש בזה המדרש: "אמרה כנסת ישראל, רבש"ע התשובה שלך היא, ואמר הקב"ה תשובה שלכם היא", ר"ל בעניינים שלכם, בין אדם לחבירו, עיין שם.

מקדים רפואה למכה

"שריג זד שעיר טרם עמד, סקרת כי למוקש ולצנין יעמד, עצת זה לזה שמע במעמד. עתוד שקלים מראש חודש ללמד. פרשה זאת להגות בקץ זה, פלסיה להקדים לפלס צר ובוזה" (יוצר לשבת שקלים, שחרית).

כוונת הקליר בפייט זה, למ"ש רז"ל במסכת מגילה (יג): "אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו. והיינו דתנן (שקלים פ"א מ"א) באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים".

יסוד חג הפורים מלמדנו, שתמיד מקדים הקב"ה לישראל רפואה קודם למכה. כדאיתא בגמרא מגילה (שם): "אחר הדברים האלה (אסתר ג, א) אחר מאי, [פירש רש"י: "בתר גתן ותרש כתיב, וקא בעי תלמודא אחר מאי, מה העיד עליו הכתוב שלא גידלו עד שבא מעשה הזה]. אמר רבא, אחר שברא הקדוש ברוך הוא רפואה למכה [העתידה לבא לאחר זמן]. דאמר ריש לקיש, אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל, אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה וכו'" ע"כ.

וכן אמרו שם (יב): אמר רבא, אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט", עיין שם פירוש רש"י. ונמצא אף פרט קטן זה שבמגילה בשילוח אגרות הראשונות, יש בו הקדמת הרפואה. [עיין טיב הפורים (א, כב - ג, א) בטוב טעם].

מטיב עובדא שלפנינו נלמד, עד היכן מגעת מידה זו של הקדמת רפואה למכה, גם בדורותינו אנו. ויתרה מזו, שלפעמים מה שנראה בשעתו כמכה קשה

פצע וחבורה, הוא עצמו נהפך לתרופת ההצלה הטובה ביותר... וממכה עצמה מתקן רטיה.

הימים בהם מתרחש סיפורנו, הינם מן הקשים ביותר של עם בני ישראל, הנרדף תמיד ככבשה בין שבעים זאבים. - ימי השואה האיומים, כאשר דם ישראל הפקר, לביזה ולמשיסה תחת המגף הנאצי, ה' ירחם.

באחת הערים הגדולות כבשו כבר הגרמנים את העיר, ושלטו בה שלטון תקיף. יהודי העיר נאספו כולם בין חומות הגטו הנורא והצפוף, להתקיים בהם גזירתו הנוראה של אותו רשע, 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים' רחמנא ליצלן. תנועת 'המשלוחים' אל הבלתי נודע שבכבשני אושוויץ הרחוקה, כבר פעלה בעוז, ומדי כמה שבועות נשלחו עוד ועוד יהודים לעקידה על קידוש השם.

משפחה אחת באותה עיר הצליחה ברגע אחרון שלפני כניסתם המבוהלת של הנאצים, להחביא שניים מילדיהם אח ואחות בגיל העשרה, אשר מיהרו להתחבא ולמצוא להם מקום מסתור בפאתי העיר עד יעבור זעם. הם הוחבאו בתוך 'מרתף' סודי תת קרקעי, שרוב אנשי העיר לא ידעו כלל מקיומו. וכך בתנאים קשים ביותר, החזיקו את עצמם יחדיו, בתוככי הטחב והצינה הקשה, כשאינן עמהם ולא כלום! - הם הצליחו בקושי, הודות למנוסתם המהירה להגיע אל מערת המחבוא ברגע אחרון, אחר שכל שאר בני המשפחה נתפסו בניסיון בריחתם וידיהם נכבלו באזיקים קשים, ועד מהרה באו אל עונשם בפתרון הסופי, ה' ירחם.

בשהותם במחבואם באפס כל, ניסו האח והאחות 'להסתדר' בתוך החושך הגדול, הם מצאו שם כמה 'שקים' ישנים ובלואים, ששימשו להם כמזרן ללינת הלילה... וכך החזיקו מעמד תקופה ארוכה עם מה שיש, או יותר נכון עם מה שאין...

אולם חסרון אחד עמד בעוכרם, שהוא צורך הכרחי וחינוני לקיומו של אדם, הלא הוא המזון והשתייה...

בהכירן היטב את מבואות העיר, אף המוסתרים והצדדיים, היה האח הגדול יוצא מדי כמה לילות בחירוף נפש, למצוא מעט אוכל ומשקה בעיר. חרפת הרעב שררה בכל מקום, בעקבות המלחמה הקשה שהשתוללה ברוב עוזה. - היתה זו אפוא משימה קשה ונועזת בכפלים, עצם היציאה בשעת לילה בחוצות, בשעה שכל העיר נתונה תחת 'עוצר', וחיילים שוחרי טרף מסתובבים ושורצים בכל מקום, היה בה 'סכנת נפשות' עצומה. אוי לו לאותו 'יודע' (יהודי) שנתפס משוטט בחוצות, שברוב המקרים נורה במקום. יתרה מזו היה הקושי בהשגת עצם המזון או המים במקומות שונים ומשונים, בלא להתגלות כלום! - אך הם היו מוכרחים ועומדים בדבר, כדי שלא תיפח נשמתם. בחרפת הרעב הנורא.

מפעם לפעם כאשר תם מלאי המזון, היה האח הבחור יוצא ל'גיחות' מסוכנות, כשאחותו הצעירה אינה פוסקת מלהתפלל ולהתחנן על נפשו, היא נשארה דחוקה בפחד איום בצדי הגומחה, ודאגותיה לשלום אחיה הגיעו עד לב שמים. רק לאחר כמה שעות כשראתה את פניו המצומקות של אחיה 'נשחלים' פנימה עם 'חבילה' מסוימת שהצליח לסחוב, נאנחה לרווחה.

כך התקיימו השניים בתוככי אותו מסתור תקופה ארוכה, הם השתדלו מאוד לעודד זה את זה וזו את זה בחיזוק עצום במידת הביטחון, נפשותיהם נקשרו בעבותות אהבה, כאשר אין להם בכל העולם כי אם את עצמם ועורם בלבד.

בלילה חשוך אחד, יצא האח כדרכו אל פני הסכנה הגדולה, תיכף עם יציאתו פרשה האחות לזווית התפילה, עיניה זלגו דמעות חמות לפני מלך מתרצה בדמעות, והחלה לשפוך את נפשה לפני ה'. השעות נקפו בזו אחר זו, אך משום מה הפעם התמשכה 'הגיחה' יתר על המידה, חלפו כבר יותר משש שעות מאז יצא האח והוא עדיין לא שב! - התברר שבאותו לילה נערכה בעיר 'סלקציה' ענקית, מאות אנשי אס. אס. מילאו את הרחובות, משאיות רבות שעטו פנימה בזו אחר זו, כדי למלאותם בצפיפות נוראה עד אפס מקום אל העבר הנורא מכל.

מוֹבָן מאליו שסכנת השוטטות בלילה שכזה התעצמה פי כמה, ולכן היה על הבחור לנקוט במשנה זהירות בכל צעד ושעל, הוא סבב סחור סחור בינות לשיחים ולעצים שסביבות העיר, ובודק בשבע עיניים אחר כל תנועה חשודה.

משִׁנְקָפוּ השעות ועמוד השחר החל להפציע אט אט על פני תבל, נכנסה האחות לפחד עצום, מעולם לא השאירה אחיה להינמק שם בצינוק שעות רבות כל כך. הסכנה להסתובב באור יום גדולה הרבה יותר, ולפיכך תמיד היה חומק ויוצא בחשכת ליל, ושב למקומו בעוד הלילה גדול... - אך הפעם משום מה מתמהמה הבחור ואינו חוזר, ברוב פחדה ובהלתה כבר חששה לגרוע מכל... מי יודע מי מצאו, ומה נעשה עמו.

כֹּאשֶׁר לבה החל מפרפר ברוב פחד, החליטה שחייבת היא לצאת ולחפש אחריו, שמא זקוק הוא לעזרה, ואולי ניתן עדיין להצילו. - היא היתה מודעת היטב לגודל הסכנה שבצעד כזה, אבל לאחר שנקשרה באותה תקופה עד מאוד באחיה, שהוא היה כל עולמה, לא יכלה לשבת בחיבוק ידיים, ויצאה בעקבות אחיה הגדול.

מתחילה שמרה היטב על כללי הזהירות, היא הלכה רק על פי ההוראות והפטנטים המיוחדים, שהמציא אחיה לכל עת צרה שלא תבוא... אבל לאחר שלא מצאה דבר בדרך זו, החליטה שחייבת היא לצעוד מעט פנימה אל רחובות העיר עצמה. היא דחקה את עצמה אל מאחורי הבתים, כשהיא נצמדת כל העת אל הקירות שיסתירוה, ומפעם לפעם 'השקיפה' על פני הרחוב לבדוק את השטח...

עַד מהרה הבחינה בתכונה הגדולה שבעיר, חיילים רבים במדים מצוחצחים הסתובבו בכל מקום, וחיפשו אחר 'קרבנות' שניסו פה ושם להתחמק ולכרוח מידם האכזרית.

והנה באחד הרחובות, כשהוציאה לרגע את ראשה כדי 'להציץ' במתחולל ברחוב, הבחין בה באותו רגע חייל נאצי, ז'נדרם חמור סבר, שפתח תיכף במרדף אחריה, היא נשאה מיד את רגליה וברחה כל עוד נשמתה בה, אבל חזקה על חייל גרמני שהשיג אותה בריצתו. הוא תפס בה בחוזקה אזק את

ידיה, והחל לחבוט בראשה בעוז, תוך שהוא צועק עליה בכעס, 'יהודיה מלוכלכת (עפ"ל), איך העזת לצאת ולברוח משערי הגטו? את עוד תענשי כל כך חמורות!'

החייל הוביל אותה כצאן לטבח ברחובות העיר אל הגטו, כשמן הצד עומדים הגויים ומחייכים, ונהנים מהצלחתו של החייל לתפוס עוד יהודי... בהגיעם אל תוככי הגטו היתה האנדרלמוסיה בשיאה, האקציה האכזרית והמשלוח הגדול התקדמו במלוא הקצב. החייל ניגש תיכף אל הקצין הראשי מפקד הפלוגה, ולאחר שהצדיע במועל יד הציג בפניו את 'הסחורה' הטרייה שנמצאה זה עתה בחוצות העיר, כשהיא מנסה לנוס ולברוח על נפשה.

הקצין שיבח את החייל על הצלחתו, ובטפיחה על שכמו הפטיר, אל תדאג, היא עוד תבוא על עונשה כראוי וכיאות! - הקצין דחפה בכח אל חדר צדדי, נעל את הדלת בעדה, ונפנה לסיים תחילה את מלאכת המשלוח שבגטו.

בינתיים הספיק האח המסור לשוב אל המערה, בחסדי שמים הוא לא התגלה, אמצעי הזהירות המיוחדים ששמר עליהם בקפידה היו בעזרתו. וכשהצליח סוף סוף לדחוק את עצמו בחזרה אל 'הבונקר' הפרטי שלהם, מה מאוד חשכו עיניו בראותו כי אין איש, הוא חיפש את אחותו בכל הפינות שבאותה מערה וסביבותיה, אך לא מצא ולא כלום.

לבו הרחום התמלא פחד וחרדה, היכן היא אחותו? מי יודע מה עלה בגורלה המר? וכהחלטתה של אחותו ברגע הקשה החליט גם הוא על אתר, שבלעדי אחותו חייו אינם חיים, והוא מוכרח לעשות הכל עבורה! מי יודע, שמא זקוקה היא לעזרתו? אולי ניתן עדיין להצילה?

תיכף יצא האח שוב אל הדרך הנועזת והמסוכנת, אך הפעם הוכרח גם הוא כאחותו לצאת מעט על פני רחובות העיר... כדי לנסות לדלות מידע כל שהוא אודות אחותו האהובה. ואכן פגש בדרכו גוי מקומי אחד שהכירו, והלה סיפר לו שזה לא מזמן נתפסה אחותו ברחוב והובלה באזיקים אל תוככי הגטו, שם מתחוללת הסלקציה בשעה זו!

כחץ מקשת החל הבחור לרוץ במסירות נפש אל תוך הגטו, ברוב תעוזה וביטחון עצמי איתן ניגש בקומה זקופה אל החיילים השומרים בגטו, ודרש במפגיע 'לקבל' את אחותו שהובלה הנה תיכף ומיד!...

החיילים נדהמו לנוכח חוצפתו ותעוזתו של הבחור הצעיר, אך עד מהרה מילאו פיהם שחוק ולגלוג, הוא נכבל באזיקים והובל בידי שני שומרים בחוצות הגטו, תוך שהחיילים אינם מפסיקים לחבוט בו באלותיהם, וללעוג לו כל הדרך... הבה נראה לך היכן אחותך! אמרו, שם כבר יראה לך המפקד את נחת זרועו!

והנה הגיעו אל הקצין הגדול שפיקד באותה שעה על כל הסלקציה, והציגו לפניו את הממצא החדש... שוב תפס הבחור עוז ותעצומות, הוא נעמד אל מול פני הרשע בעצמו, ודרש בנחרצות: החזר נא לי את אחותי!

הקצין שעמד משתאה גם הוא לנוכח התעוזה, החל בצחוק פרוע, הוא פתח את כף ידו, וזעק על הבחור: "כאשר יצמחו לך שערות כאן בכף היד תקבל את אחותך!!!".

באותו רגע נדהמו כל חיילי הפלוגה והכל הביטו בהשתאות אל הבחור, אשר בזיק של ניצחון, פתח את כף ידו בפני המפקד, והנה 'שערות' של ממש צומחים על כף ידו! "הנה לך האות! הזדעק הבחור, עכשיו עמוד נא בדיבורך והחזר את אחותי!".

הקצין התבלבל ונבוך לנוכח הנס הגדול, וחש מחויבות לקיים את הבטחתו. הוא ניגש בדממה אל החדר פתח את הדלת ושיחרר את האחות, תוך שהוא צועק עליהם בחמת זעם: "אוועק פון דאנעט!" (להסתלק מפה!).

האח והאחות לא המתינו אף רגע אחד, הם נשאו את רגליהם ופתחו במנוסה, בטרם יתחרט הקצין... החיילים לא יכלו לעשות להם מאומה, כאשר הפקודה המפורשת ניתנה על ידי המפקד בעצמו, וכך הגיעו עד מהרה אל מערתם המסתורית, וחייהם ניצלו בנס גדול מן השמים!

הם שרדו את כל מאורעות השואה, ולאחר מכן עלו לארץ הקודש, והאריכו ימים בעיה"ק בני ברק יצ"ו, והעמידו דורות לתפארת בית ישראל.

על טיב אותו נס מופלא סיפר האיש לאחר שנים, שבילדותו נכווה בידו מסיר רותח שנשפך על כף ידו. הרופאים בבית החולים באותה עת לא מצאו מזור לכף ידו החבולה והמקולפת, ונאלצו לקלוף חתיכת 'עור' דקה מן הרגל, ולהדביקה על כף היד, להשלמת העור החסר... באותה פיסת עור שנחתכה מרגלו הספיקו כבר לצמוח כמה שערות... כך שנמצאו השערות המצילות על כף ידו, לעת הצורך בהצלת נפשו ונפש אחותו!

הוא סיפר שהאימא שלהם ע"ה הי"ד, היתה בוכה תמיד על כך שהוא יגדל 'בעל מום' עם שערות שצמחו על כף ידו...

אבל בבוא העת התגלו דרכי ההשגחה העליונה, דכל דעביד רחמנא לטב עביד, והכין לו השי"ת רפואה טובה קודם למכה, כאשר מתוך המכה עצמה התקין רטייה! - ומתוך דבר זה גופא שהיתה האמא בוכה ועצובה עליו תמיד, זכתה להציל שניים מילדיה ממוות בטוח! ולהשאיר לה זכר ושארית ודורות מפוארים, לישועה והצלה גדולה.

